

NLH

NORGES
LANDBRUKSHØGSKOLE

Institutt for jord- og vannfag

RINGTEST FOR JORD 2000

Volumvekt, glødetap, pH, P-AL, K-AL,
Mg-AL, Ca-AL, K-HNO₃ og Cu-EDTA

Tore Krogstad, Ivan Digernes og Torbjørn Lundby

Rapport nr. 5/2000

Institutt for jord- og vannfag,
Ås-NLH, 2000

ISSN 0805 - 7214

INSTITUTT FOR JORD- OG VANNFAG

Norges Landbrukshøgskole

Postboks 5028, 1432 Ås Telefon: 64 94 75 00 - Agriuniv. Ås

Telefax: 64 94 82 11 Rapportarkiv: 64 94 82 04

ISSN 0805 - 7214

Rapportens tittel og forfatter(e): RINGTEST FOR JORD 2000 Volumvekt, glødetap, pH, P-AL, Mg-AL, Ca-AL, K-HNO ₃ og Cu-EDTA av Tore Krogstad, Ivan Digernes og Torbjørn Lundby	Rapport nr : 5/2000 (l.nr.84) <hr/> Begrenset distribusjon: Sperret til august 2000 <hr/> Dato: 8. juni 2000 <hr/> Prosjektnummer: 320 162 <hr/> Faggruppe: Jordkjemi <hr/> Geografisk område: Norden <hr/> Antall sider (inkl. bilag) 32 <hr/> Oppdragsgivers ref.: 00/00249
--	--

Oppdragsgiver: Det kongelige Landbruksdepartement

Sammendrag: 13 laboratorier i Norge og Sverige deltok i ringtest for jord. Totalt 11.3% av alle resultatene på jordprøvene ligger utenfor angitte akseptable grenser. Dette er totalt sett det beste resultat siden man startet med ringtester i 1992. Sammenlignet med gjennomsnittet av tidligere års tester gir årets test vesentlig bedre målinger for volumvekt, P-AL, K-AL og Cu-EDTA. Sammenlignet med testen i 1999 er det også vesentlig bedre målinger for Mg-AL og Ca-AL, mens de andre målingene ligger på omtrent samme nivå eller litt dårligere (pH). Totalt sett har 12 laboratorier mindre enn 25% av sine jordanalyseresultater utenfor akseptable grenser. Avvik laboratoriene i mellom skyldes i hovedsak systematiske feil, men tilfeldige feil forekommer også.

Noen få laboratorier har så store avvik fra medianverdien for enkelte elementer at resultatene vil gi grunnlag for avvikende kalkings- og gjødslingsanbefalinger.

4. Emneord, norske

1. Jordanalyser
2. Ringtest for jord
3. AL-ekstraksjon
4. Plantetilgjengelighet

Prosjektleder:

.....
Tore Krogstad
Professor

4. Emneord, engelske

1. Soil analysis
2. Soil testing program
3. AL extraction
4. Plant availability

For administrasjonen:

.....
Trond Børresen
Instituttstyrer/Professor

INNHALDSFORTEGNELSE

1.	Innledning	s. 3
2.	Gjennomføring av ringtesten	s. 4
2.1	Deltagende laboratorier	s. 4
2.2	Prøvemateriale	s. 5
2.3	Analyseparametre	s. 6
2.4	Prøveutsendelse	s. 6
2.5	Metode for presentasjon av testresultatene og krav til disse	s. 6
3.	Resultater	s. 8
4.	Kommentarer til resultatene	s. 28
5.	Sammendrag	s. 32

1. INNLEDNING

Innføring av obligatorisk gjødslingsplanlegging i Norge fra 1.1.1998 har medført økt behov for jordanalyser. I Norge var antall jordprøver i 1997 ca. 160.000. Det store antall prøver skyldtes først og fremst innføringen av obligatorisk gjødslingsplanlegging. I 1998 falt antallet til noe under 80.000 som er omtrent det nivået antall jordprøver bør ligge på pr. år i Norge. I 1999 var antall jordprøver analysert ved norske laboratorier falt ytterligere til ca. 50.500. Dersom dette representerer antall uttatte jordprøver i norsk landbruk er man tilbake på samme nivå som først på 1990-tallet. Tidligere utførte ringtester tyder på at kvaliteten på analysene mellom laboratoriene fortsatt varierer en del, men ringtesten de siste årene har vist at forskjellene mellom de fleste laboratoriene er så liten at resultatene vil gi tilnærmet lik gjødslingsanbefaling.

Både i forbindelse med forskning, veiledning og forvaltning er det ønskelig med en felles samling av jorddatainformasjon fra dyrka jord i en databank. I Norge er det i dag kun data fra Jordforsk Lab som inngår i en tilgjengelig databank, men noen laboratorier har sine egne databanker som ikke er koblet opp i et tilgjengelig nettverk. Flere distrikter og hele landsdeler er imidlertid i dag lite representert i disse basene. Det avgjørende spørsmål ved samkjøring og bruk av data som stammer fra ulike laboratorier er om resultatene kan jevnføres. Det må være et absolutt krav at kvaliteten på dataene i en databank er god og at analyseringen utføres etter standardiserte metoder. Brukerne må kunne anvende dataene til sine vurderinger uavhengig av hvilke laboratorium som har produsert dataene.

Etter oppdrag fra Det Kongelige Landbruksdepartement utarbeidet Institutt for jord- og vannfag en analysemanual for jordanalyser som ble sendt til alle norske jordanalyselaboratorier i november 1992. Manualen inneholder detaljerte analyseprosedyrer for de vanligste analysene som brukes i gjødslingsplanleggingen. Like prosedyrer ved laboratoriene er ett tiltak som er nødvendig for å skaffe tilveie pålitelige og sammenlignbare jordanalysedata.

Institutt for jord- og vannfag har etter oppdrag fra Det Kongelige Landbruksdepartement gjennomført ringtester for analyse av jord 9 ganger siden 1991. I februar 1999 fastsatte LD "Retningslinjer for ringtest av laboratorier som utfører jordanalyser". Tilbudet om ringtest har blitt gitt alle laboratorier i Norge som man visste utførte jordanalyser for det praktiske landbruk, samt til laboratorier i Sverige som utfører analyser tilsvarende de norske laboratoriene.

2. GJENNOMFØRING AV RINGTESTEN

2.1 Deltagende laboratorier.

Prøvemateriale ble sendt til 17 laboratorier i Norge og Sverige. Tre laboratorier rapporterte at de i år ikke analyserer jord, og to laboratorier er fra i år slått sammen til ett. Ringtesten omfatter dermed følgende 13 laboratorier oppsatt i alfabetisk rekkefølge innen hvert land:

Norge.

Analyseservice Hydro Agri, 8160 Glomfjord
Felleskjøpet Rogaland Agder, 4001 Stavanger
Høgskolen i Telemark, Jordlaboratoriet i Bø, 3800 Bø
Jordforsk Lab, 1432 Ås
Næringsmiddeltilsynet i Gauldalsregionen, 7229 Kvål
Næringsmiddeltilsynet i Sør Innherred/Miljø-Service Trøndelag A/S, 7600 Levanger
Planteforsk Holt, Kjemisk Analyselaboratorium, 9005 Tromsø
Planteforsk Ullensvang forskingssenter, 5774 Lofthus
Skolmar Jordlaboratorium, 3223 Sandefjord
Åsnes videregående skole, 2270 Flisa

Sverige.

AnalyCen Nordic AB, 291 09 Kristianstad
SLU/NJV, Avd. för kemi och biomassa, 904 03 Umeå
HS-Miljölaboratorie, 392 41 Kalmar

Laboratoriene ble ved utsending av prøvene tildelt hvert sitt nummer fra 1 til 17 på prøve A. Dette nummeret blir brukt for å identifisere laboratoriets resultater i testen.

2.2 Prøvemateriale.

Jordprøver.

4 jordprøver ble brukt som ringtestmateriale. Prøvene ble tørket ved 35° C, siktet gjennom 2 mm sikt og homogenisert samlet i en blandemaskin. Prøvene ble fordelt i porsjoner á ca. 150 ml i 200 ml plastbeger med lokk. Prøvene ble merket med bokstavene A, B, C og D samt med nummer for hvert laboratorium. Kornfordelingen i mineralfraksjonen er målt med pipette-metoden. A er sandig leire (11%L, 34%Si, 55%Sa), B er sandig leire (16%L, 33%Si, 51%Sa), C er siltig mellomleire (25%L, 60%Si, 15%Sa) og D er stiv leire (42%L, 47%Si, 11%Sa).

AL-ekstrakter.

2 AL-ekstrakter ble lagd ved å tilsette kjente mengder av P, K, Mg og Ca fra Titrisol stam-løsninger til AL-løsning. Disse ble sendt ut sammen med jordprøvene på to 100 ml polyetylen-flasker merket I og II. Løsningene ble lagd slik at konsentrasjonen av elementer skulle være innen de konsentrasjonsområder man ofte har i AL-ekstrakter for jordprøver i dyrka jord.

Løsningene ble lagd med følgende innhold i mg/liter:

Løsning	P (mg/l)	K (mg/l)	Mg (mg/l)	Ca (mg/l)
I	3.4	4.3	3.5	55.0
II	10.5	2.7	12.0	17.5

Cu-EDTA ekstrakter.

To prøver med EDTA-løsning tilsatt kjente mengder av Cu fra Titrisol-stamløsninger ble sendt ut sammen med jordprøvene. Prøvene ble merket III og IV og inneholdt følgende konsentrasjoner i mg/liter:

Løsning	Cu (mg/l)
III	0.20
IV	0.75

2.3. Analyseparametre.

Ringtesten omfatter analyseparametre som er vanlig i bruk i forbindelse med gjødslingsveiledning. Følgende parametre ble analysert:

Jordprøvene. Volumvekt, glødetap, pH (H₂O), P-AL, K-AL, Mg-AL, Ca-AL, K-HNO₃ og Cu-EDTA.

AL-løsningene. P, K, Mg og Ca.

EDTA-løsningene. Cu

I forbindelse med testen ble laboratoriene bedt om å angi om P ble målt spektrofotometrisk eller med ICP, beskrive eventuelle avvik i analysemetodene i forhold til metodemanualen "Metoder for jordanalyser", samt angi antall analyserte jordprøver fordelt på de siste to år.

2.4. Prøveutsendelse.

Prøvene ble sendt fra Institutt for jord- og vannfag, NLH 17. februar 2000 med svarfrist 7. april 2000.

2.5. Metode for presentasjon av testresultatene og krav til disse.

Resultatene fra ringtesten blir presentert både i tabeller og i grafiske fremstillinger. Den grafiske fremstillingen som er brukt forutsetter at det analyseres 2 prøver pr. parameter og at hvert laboratorium kun oppgir ett analyseresultat pr. prøve. For hver parameter avsettes samtlige laboratoriers resultater i et rettvinklet koordinatsystem. Alle resultatparene markeres i diagrammet med laboratoriets nummer.

Den grafiske presentasjonen gjør det mulig å skjelne mellom systematiske og tilfeldige analysefeil hos laboratoriene. I diagrammene er det trukket opp to heltrukne linjer. Disse representerer medianverdien av resultatene. De to linjene deler diagrammet i 4 kvadranter. I et tenkt tilfelle hvor analysen utelukkende påvirkes av tilfeldige feil, vil resultatene fordele seg

jevnt over de 4 kvadrantene. I praksis har derimot resultatene i ringtester en tendens til å samle seg i nedre venstre og øvre høyre kvadrant, ofte i et ellipseformet mønster langs den stiplede 1:1-linjen i diagrammet som angir konsentrasjonsdifferensen mellom prøvene. Dette mønsteret gjenspeiler at på grunn av systematiske feil vil man måle enten for lave eller for høye verdier på begge prøvene.

Avstanden langs 1:1-linjen gir et uttrykk for størrelsen på de systematiske feil, mens avstanden vinkelrett på linjen antyder bidraget fra tilfeldige feil. Laboratoriens plassering i diagrammet kan derfor gi informasjon om analysefeilens art og størrelse, slik at man lettere kan finne fram til årsakene.

I diagrammene er det trukket opp 2 vertikale og 2 horisontale stiplede linjer omkring medianverdi. Medianverdien er brukt isteden for gjennomsnittsverdien for på den måte å utelukke ekstremverdier som er opplagte feilanalyseringer. Jord er i utgangspunktet en lite homogen masse. Selv om det er forsøkt å homogenisere jordprøvene best mulig, må det tolereres et visst avvik prøvene imellom. I forbindelse med gjødslingsveiledning kan man ut fra bruksområde akseptere forholdsvis større avvik fra "sann verdi" enn tilfelle vil være f.eks. innen forskning og miljøovervåking. Dette skal imidlertid ikke påvirke laboratoriet med hensyn til utførelse av analyseringen. Med bakgrunn i tidligere erfaring med jordanalyseresultater og ut i fra hva som må kunne regnes som akseptable resultater analytisk er følgende grenser benyttet som akseptable:

Prøve-type	Volum-vekt (kg/l)	Glødetap (%)	pH	P-AL, K-AL, Mg-AL, Ca-AL, K-HNO ₃ og Cu-EDTA
Jord	± 10 %	± 10 % *	± 0.1	± 10 %
AL-løsn. og EDTA-løsn.	-	-	-	± 5 %

3. RESULTATER

En oversikt over resultatene fra alle laboratoriene er presentert i tabell 1-4. Tabellene inneholder noen statistiske beregninger. I beregninger av gjennomsnitt, standardavvik (Std.) og variasjonskoeffisient (CV) er resultater som avviker med mer enn 50 % fra medianverdien forkastet.

Analyseresultatene er illustrert i figurene 1-12, der hvert laboratorium er representert med sitt nummer.

Tabell 5 og 6 viser oversikter over hvordan de ulike laboratoriene analyserer i forhold til angitte akseptable resultater på henholdsvis jordprøver og AL- og EDTA-løsninger. Tabellene gir også en oversikt over hvor stor prosentandel av analysene for hvert enkelt "element" som ligger utenfor akseptable grenser.

Volumvekt.

13 laboratorier returnerte analyser av volumvekt (Fig. 1). 3.8% av alle resultater ligger utenfor angitte grenser på $\pm 10\%$ fra medianverdi. Laboratoriene ble bedt om å oppgi resultatene som volumvekt bestemt på laboratoriet, ikke omregnet til naturlig lagring. Generelt er det systematiske feil som dominerer avvikene laboratoriene imellom.

Glødetap.

12 laboratorier returnerte analyser av glødetap (Fig. 2). 8.3% av alle resultater ligger utenfor angitte grenser på $\pm 10\%$ fra medianverdi. Systematiske feil synes å dominere i avvikene laboratoriene imellom, men også tilfeldige feil forekommer (laboratorium nr. 14 på prøve D).

pH.

13 laboratorier returnerte analyser av pH (Fig. 3). 11.5% av alle resultater ligger utenfor angitt grense på ± 0.1 enhet fra medianverdi. Laboratorium nr.16 måler systematisk for lave verdier på alle prøvene. Spredningen i resultater mellom laboratoriene synes i hovedsak å skyldes systematiske feil.

P-AL og P i AL-løsning.

13 laboratorier returnerte analyser av P (Fig. 4). Tidligere tester har vist stor spredning på P-AL. I denne testen ligger 19.3% av P-AL resultatene utenfor grensen på $\pm 10\%$ av medianverdien. Resultatene tyder på at det i hovedsak er systematiske feil, men at også tilfeldige feil forekommer. Laboratoriene nr.5 måler for høye verdier på 3 av prøvene, mens laboratorium nr.4 måler for lave verdier på 2 av sine prøver.

5 av laboratoriene målte P-AL ved bruk av ICP, mens de resterende brukte spektrofotometriske metoder. Av 20 ICP-målinger ligger 12 høyere enn medianverdien og 3 av disse utenfor grensen på 10%.

For P i AL-løsningen (Fig. 10) ligger alle resultatene innenfor grensen på $\pm 5\%$ av medianverdi.

K-AL og K i AL-løsning.

13 laboratorier returnerte analyser av K (Fig. 5). 5.7% av K-AL resultatene ligger utenfor grensen på $\pm 10\%$ av medianverdien. Spredningen i resultatene viser at det er systematiske feil som dominerer, men også tilfeldige feil forekommer (laboratorium nr.4 på prøve B).

Laboratorium nr.16 måler noe lave verdier på alle prøver noe som også gjenspeiles i for lave verdier på de utsendt AL-løsningene.

For K i AL-løsningene (Fig. 10) ligger 34.6% av resultatene utenfor grensen på $\pm 5\%$ av medianverdi. Laboratoriene nr. 2 måler systematisk for høye verdier i forhold til medianverdiene. Laboratoriene nr. 4, 6 og 16 måler systematisk for lave verdier på begge prøvene.

Mg-AL og Mg i AL-løsning.

13 laboratorier returnerte analyser av Mg (Fig. 6). 13.4% av Mg-AL resultatene ligger utenfor grensen på $\pm 10\%$ av medianverdien. Spredningen i resultatene viser at systematiske feil dominerer, men også tilfeldige feil forekommer (laboratoriene nr. 13 og 16 for prøve D).

Laboratorium nr. 15 måler for lave verdier på 3 av prøvene.

23% av målingene i AL-løsningene (Fig. 11) ligger utenfor grensen på $\pm 5\%$ av medianverdi.

Laboratorium nr.14 måler noe lave verdier både på jord og AL-løsningene.

Ca-AL og Ca i AL-løsning.

13 laboratorier returnerte analyser av Ca (Fig. 7). 13.5% av Ca-AL resultatene ligger utenfor grensen på $\pm 10\%$ av medianverdien. Avvikene synes i hovedsak å skyldes systematiske feil. Laboratorium nr.8 måler for høye verdier på alle prøvene, mens laboratorium nr.4 måler for lavt på 2 av prøvene

15.4% av målingene i AL-løsningene (Fig. 11) ligger utenfor grensen på $\pm 5\%$ av median-verdi. Laboratorium nr. 5 måler systematisk for høye verdier. Dette laboratoriet måler også høye verdier på jordprøvene.

K-HNO₃.

11 laboratorier returnerte analyser av K-HNO₃ (Fig. 8). 13.6% av målingene ligger utenfor grensen på $\pm 10\%$ av medianverdien. Spredningen på resultatene laboratoriene imellom viser at det er systematiske feil som dominerer. Laboratorium nr.14 måler systematisk for høye verdier på 2 av sine prøver, mens laboratoriene nr.2, 13 og 17 måler noe lave verdier på de fleste av sine prøver.

Cu-EDTA og Cu i EDTA-løsning.

10 laboratorier returnerte analyser av Cu-EDTA (Fig. 9). 12.5% av målingene ligger utenfor grensen på $\pm 10\%$ av medianverdien. Spredningen i resultatene laboratoriene imellom skyldes i hovedsak systematiske feil. Laboratorium nr.8 måler for høye verdier på 3 av prøvene.

27.2% av målingene i EDTA-løsningene (Fig. 12) ligger utenfor grensen på $\pm 5\%$ av median-verdi. Laboratorium nr. 2 måler systematisk for lave verdier i forhold til medianverdiene noe som også samsvarer med noe lave verdier målt på jordprøvene. Laboratorium nr.8 måler for lav verdi på løsning I og for høy verdi på løsning II. Laboratorium nr. 17 oppgir tall som er så høye at det tyder på en faktorfeil i beregning av konsentrasjon. Det ser også ut som prøve I og II er byttet om. Tallene er så høye at de ikke er tatt med i figur 12.

Tabell 1. De enkelte laboratoriers analyseresultater.

Volumvekt, glødetap og pH. Utheva tall har en verdi som avviker med mer enn +/- 50% fra medianverdi.

Lab.nr.	Volumvekt (kg/l) *				Lab.nr.	Glødetap (%)				Lab.nr.	pH			
	A	B	C	D		A	B	C	D		A	B	C	D
2	1,17	1,04	1,1	1,14	2	3,97	10,13	3,78	3,98	2	6,32	6,15	6,03	6,18
4	1,084	0,921	1,026	1,038	4	3,71	10,67	3,79	4,04	4	6,26	6,15	5,95	6,21
5	1,06	0,89	1,03	0,99	5					5	6,3	6,24	6	6,28
6	1,17	1	1,09	1,09	6	4,15	11,6	4	4,4	6	6,15	6,15	6	6,2
7	1,15	1,08	1,07	1,08	7	4,3	11,4	4,1	4,7	7	6,29	6,16	5,9	6,22
8	1,15	0,97	1,07	1,08	8	4,2	11,5	3,9	3,8	8	6,3	6,2	6	6,3
10	1,08	0,94	0,99	0,98	10	4,25	11,3	4,19	4,76	10	6,24	6,15	5,92	6,2
12	1,11	0,99	1,02	1	12	4,21	11,5	4,15	4,61	12	6,32	6,21	5,99	6,23
13	1,04	0,91	0,99	0,98	13	4,1	11,5	3,9	4,2	13	6,3	6,2	6	6,3
14	1,09	0,95	1,04	1,03	14	3,63	11,17	3,43	4,71	14	6,3	6,2	6	6,3
15	1,07	0,96	1,01	1,02	15	4,25	11,5	4,08	4,64	15	6,35	6,27	6,05	6,36
16	1,08	0,94	0,97	0,96	16	4,1	10,6	3,9	4,2	16	6	5,9	5,7	6
17	1,11	1	1,04	1,02	17	4,04	11,32	3,94	4,37	17	6,2	6,1	5,93	6,22
Snitt	1,10	0,97	1,03	1,03	Snitt	4,08	11,18	3,93	4,37	Snitt	6,26	6,16	5,96	6,23
Median	1,09	0,96	1,03	1,02	Median	4,13	11,36	3,92	4,39	Median	6,30	6,16	6,00	6,22
Std.	0,04	0,05	0,04	0,05	Std.	0,20	0,44	0,20	0,31	Std.	0,09	0,09	0,09	0,08
Min	1,04	0,89	0,97	0,96	Min	3,63	10,13	3,43	3,80	Min	6,00	5,90	5,70	6,00
Maks	1,17	1,08	1,10	1,14	Maks	4,30	11,60	4,19	4,76	Maks	6,35	6,27	6,05	6,36
CV(%)	3,72	5,27	3,69	4,91	CV(%)	4,99	3,97	5,02	7,09	CV(%)	1,44	1,41	1,44	1,35

* Volumvekt lab., ikke omregnet til naturlig lagring.

Tabell 2. De enkelte laboratoriers analyseresultater.
A, B, C og D: P-AL og K-AL (mg/kg tørrstoff).
I og II: P og K i AL-løsning (mg/l).

Lab.nr.	P-AL (mg/100 g)				P (mg/l)		Lab.nr.	K-AL (mg/100 g)				K (mg/l)	
	A	B	C	D	I	II		A	B	C	D	I	II
2	5,6	4,5	6,4	5	3,4	10,6	2	15,4	16,6	10,8	19,8	5	3,13
4	5,31	3,98	4,58	4,06	3,21	10,33	4	14,3	17,47	9,73	19,78	3,76	2,23
5	4,9	5,3	7,3	6,1	3,3	10,5	5	15,1	16,9	10,7	20,2	4,8	2,8
6	5,1	4,6	6,8	5	3,5	10	6	14,6	15,8	9,6	18,4	4	2,5
7	5,6	4,3	6,3	4,8	3,48	10,6	7	14,5	15,5	10,2	18,1	4,38	2,7
8	4,3	3,7	6,1	4,8	3,3	10,5	8	14,9	15,4	10,5	18,6	4,6	2,8
10	4,9	3,7	6,5	4,6	3,4	10,4	10	14,9	16,8	11,5	18,6	4,5	2,9
12	4,78	3,85	6	5,55	3,41	10,2	12	15,99	17,04	10,76	19,44	4,29	2,58
13	4,9	4,1	6	4,4	3,4	10,8	13	14,8	15,9	9,9	19	4,4	2,7
14	4,9	3,8	6,2	4,8	3,4	10,7	14	14,2	15,3	10,1	17,6	4,5	2,9
15	4,8	3,85	6,4	4,8	3,52	11	15	14,6	15,3	9,6	18,6	4,2	2,62
16	5,2	4	6,8	5,1	3,5	10,4	16	13,4	14,6	8,9	17,8	3,6	2,4
17	4,9	4,1	6,3	4,9	3,4	10	17	15,1	15,8	10,6	19,4	4,3	2,75
Snitt	5,01	4,14	6,28	4,92	3,40	10,46	Snitt	14,75	16,03	10,22	18,87	4,33	2,69
Median	4,90	4,00	6,30	4,80	3,40	10,50	Median	14,80	15,80	10,20	18,60	4,38	2,70
Std.	0,34	0,43	0,60	0,48	0,09	0,28	Std.	0,60	0,82	0,66	0,78	0,37	0,23
Min	4,30	3,70	4,58	4,06	3,21	10,00	Min	13,40	14,60	8,90	17,60	3,60	2,23
Maks	5,60	5,30	7,30	6,10	3,52	11,00	Maks	15,99	17,47	11,50	20,20	5,00	3,13
CV(%)	6,76	10,45	9,62	9,78	2,54	2,68	CV(%)	4,07	5,10	6,41	4,12	8,57	8,36

Tabell 3.

De enkelte laboratoriers analyseresultater.

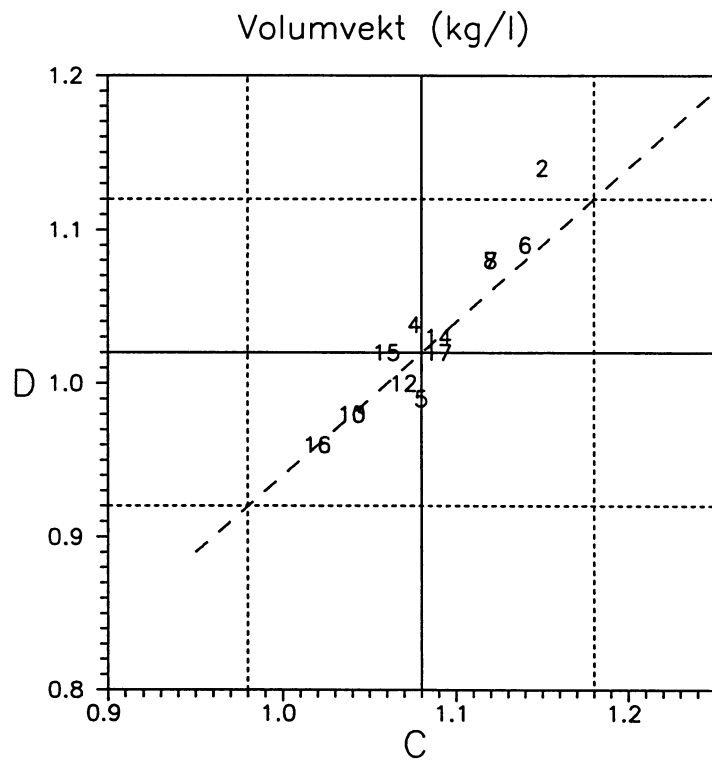
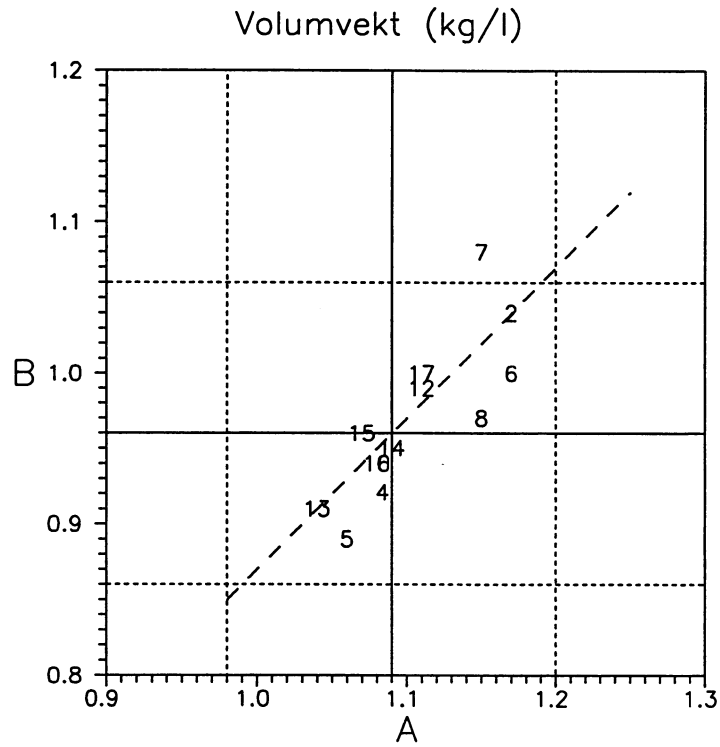
A, B, C og D: Mg-AL og Ca-AL (mg/kg tørrstoff).

I og II: Mg og Ca i AL-løsning (mg/l).

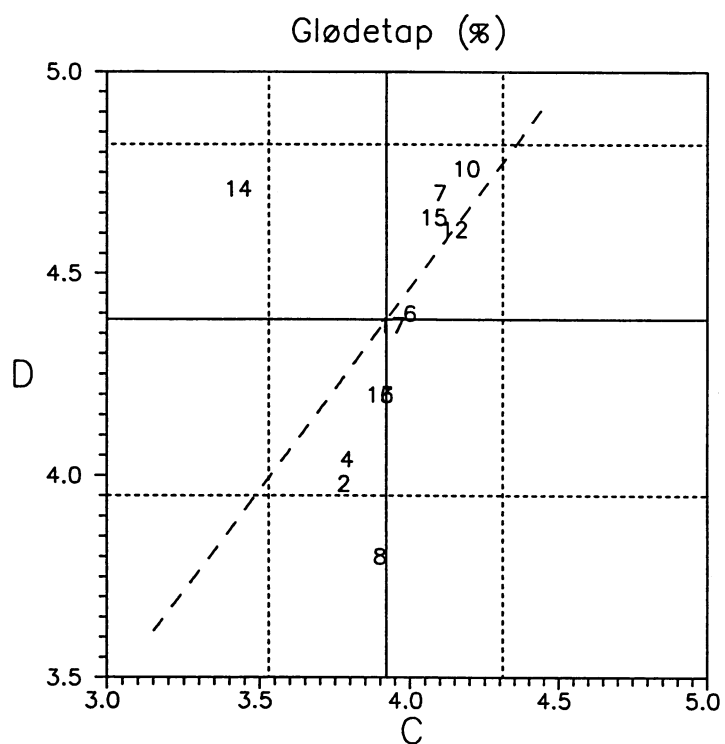
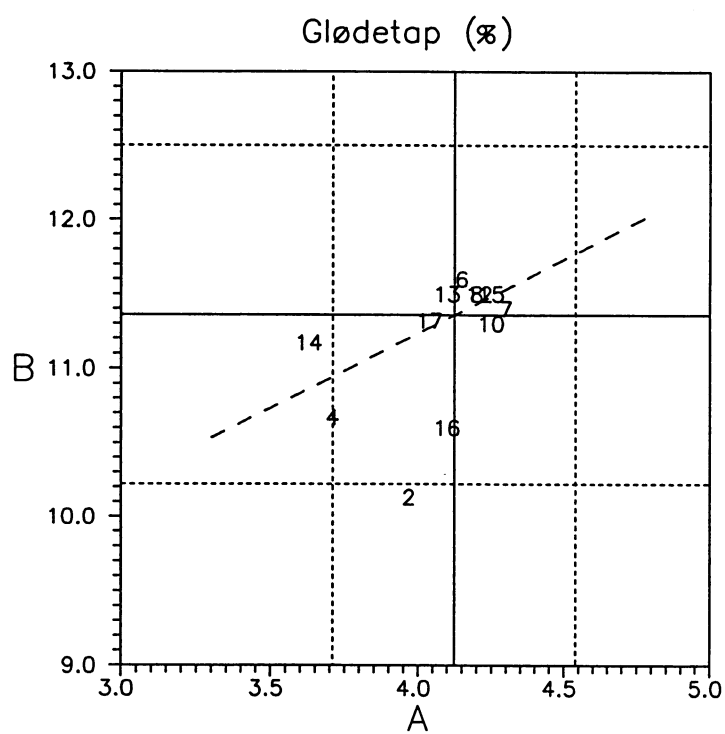
Lab.nr.	Mg-AL (mg/100 g)				Mg (mg/l)		Lab.nr.	Ca-AL (mg/100 g)				Ca (mg/l)	
	A	B	C	D	I	II		A	B	C	D	I	II
2	4,2	15	23,5	40	3,63	12,5	2	95	344	92	130	56,25	18,28
4	3,56	14,76	21,73	37,03	3,46	11,99	4	82,36	329,6	79,34	123	56,29	18,14
5	4,7	18,6	22,3	38,4	4	12	5	98,1	380,8	104,4	141,4	59,8	24
6	4,2	16,8	24,4	42,6	3,2	13	6	85	355	87	126	55	17
7	4,4	15,1	24,4	38,8	3,54	12	7	94	356	94,3	129	55,8	17,9
8	5,7	17,1	25,2	40,3	3,5	11,5	8	103,2	394,4	102,2	147,4	56,2	18,3
10	4	14,8	23	37,4	3,45	12	10	90	347	87	125	54,5	17,1
12	4,02	15,44	23,33	39,43	3,43	11,72	12	90,12	364,55	89,51	129,6	54,85	17,32
13	4,4	15,5	23,1	21	3,2	11,7	13	95	389	92	132	55,3	16,3
14	3,9	14,1	21,8	36,6	3,3	11,3	14	93,6	366,8	92,3	130,8	55,7	17,7
15	4,67	15,2	22,6	38,8	3,47	12	15	93	346	89	136	54,5	17,3
16	4,4	15,2	23,2	46,3	3,8	11,5	16	91	345	71,9	127,9	55	16,4
17	3,96	15,4	23,4	39,4	3,6	12	17	90	359	87	129	55,5	17,5
Snitt	4,32	15,62	23,23	39,59	3,51	11,94	Snitt	92,34	359,78	89,84	131,32	55,75	17,94
Median	4,20	15,20	23,20	38,80	3,47	12,00	Median	93,00	356,00	89,51	129,60	55,50	17,50
Std.	0,50	1,15	0,97	2,55	0,21	0,43	Std.	5,12	18,26	8,12	6,49	1,31	1,85
Min	3,56	14,10	21,73	21,00	3,20	11,30	Min	82,36	329,60	71,90	123,00	54,50	16,30
Maks	5,70	18,60	25,20	46,30	4,00	13,00	Maks	103,20	394,40	104,40	147,40	59,80	24,00
CV(%)	11,66	7,38	4,20	6,43	6,12	3,57	CV(%)	5,55	5,08	9,04	4,94	2,36	10,34

Tabell 4. De enkelte laboratoriers analyseresultater.
A, B, C og D: K-HNO₃ og Cu-EDTA (mg/kg tørstoff).
I og II: Cu i EDTA-løsning (mg/l).

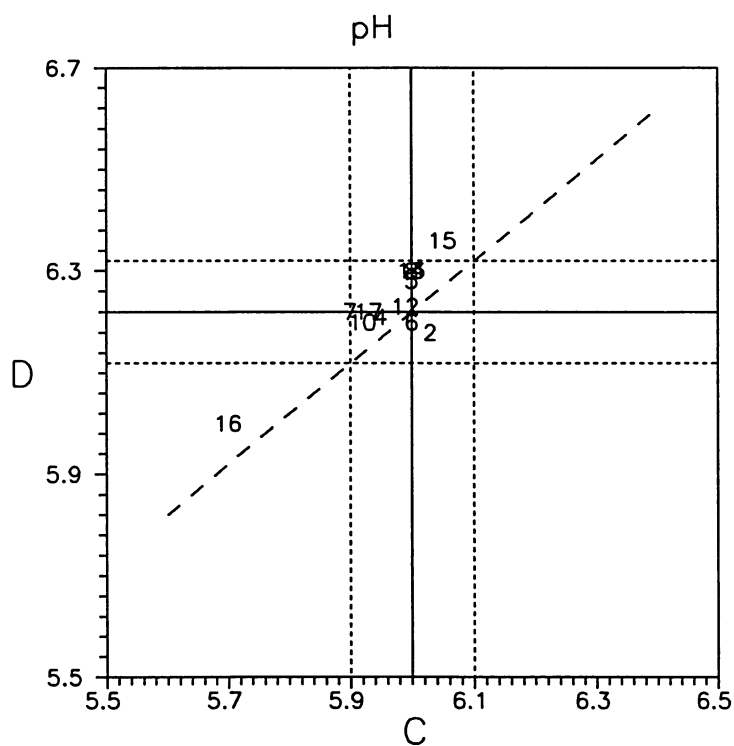
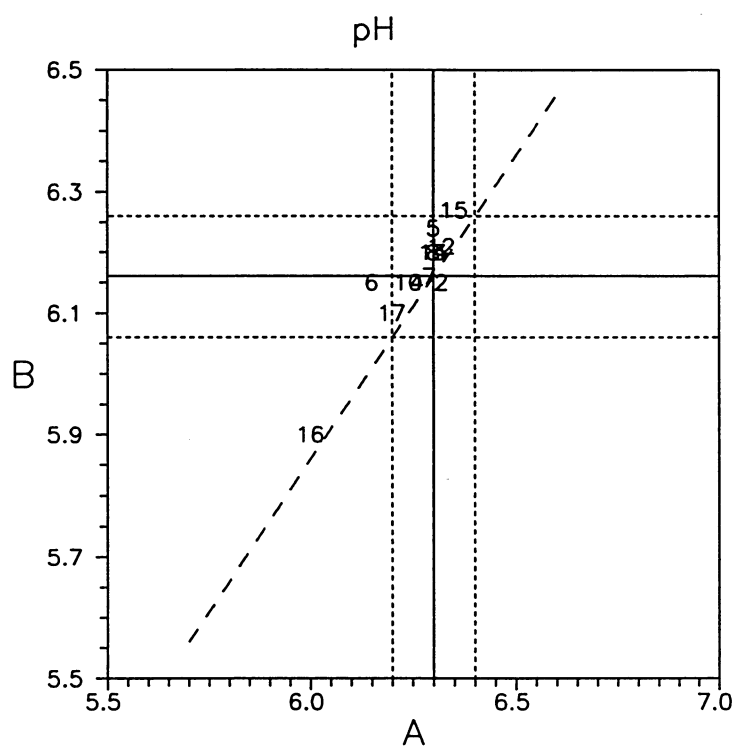
Lab.nr.	K-HNO ₃ (mg/100 g)				Lab.nr.	Cu-EDTA (mg/kg)				Cu (mg/l)	
	A	B	C	D		A	B	C	D	I	II
2	51,1	49,9	149	157	2	1,48	3,72	3,17	3,91	0,185	0,691
4	51,65	54,66	163	192,2	4	1,46	4,12	2,73	4,08	0,197	0,772
5	53,3	56,5	151,5	193,9	5	1,6	4,7	3,4	4,4	0,21	0,77
6					6					0,2	0,8
7	56,5	54,6	172	203	7	1,8	4,1	3,3	4	0,2	0,76
8	52,2	54,4	164,2	202,7	8	2,2	4,8	3,5	5	0,18	0,86
10	55	53	170	178	10	1,9	4,22	3,36	4,45	0,215	0,8
12	51,81	57,06	165,5	194	12	1,55	3,95	3,15	3,98	0,21	0,75
13	51	48	135	174	13	1,7	4,4	3,4	4	0,21	0,75
14	62,1	65,5	160,11	192,97	14						
15	55	53	161,5	192	15	1,66	3,86	3,18	4,1	0,2	0,75
16					16						
17	54	51	150	170	17	1,75	4,17	3,41	4,4	7,59	2
Snitt	53,97	54,33	158,35	186,34	Snitt	1,71	4,20	3,26	4,23	0,20	0,77
Median	53,30	54,40	161,50	192,20	Median	1,68	4,15	3,33	4,09	0,20	0,77
Std.	3,09	4,38	10,41	13,89	Std.	0,21	0,33	0,21	0,32	0,01	0,04
Min	51,00	48,00	135,00	157,00	Min	1,46	3,72	2,73	3,91	0,18	0,69
Maks	62,10	65,50	172,00	203,00	Maks	2,20	4,80	3,50	5,00	7,59	2,00
CV(%)	5,73	8,07	6,57	7,45	CV(%)	12,29	7,80	6,42	7,51	5,35	5,42

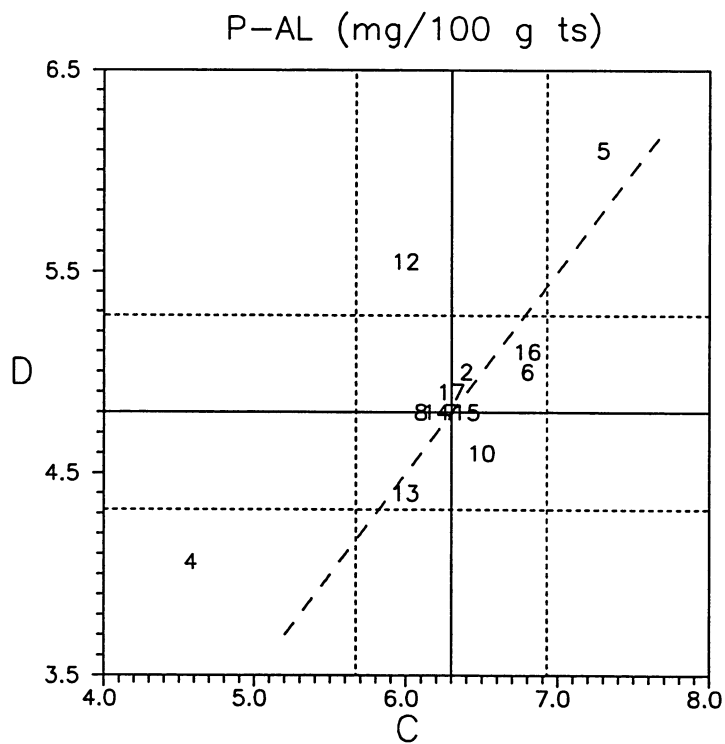
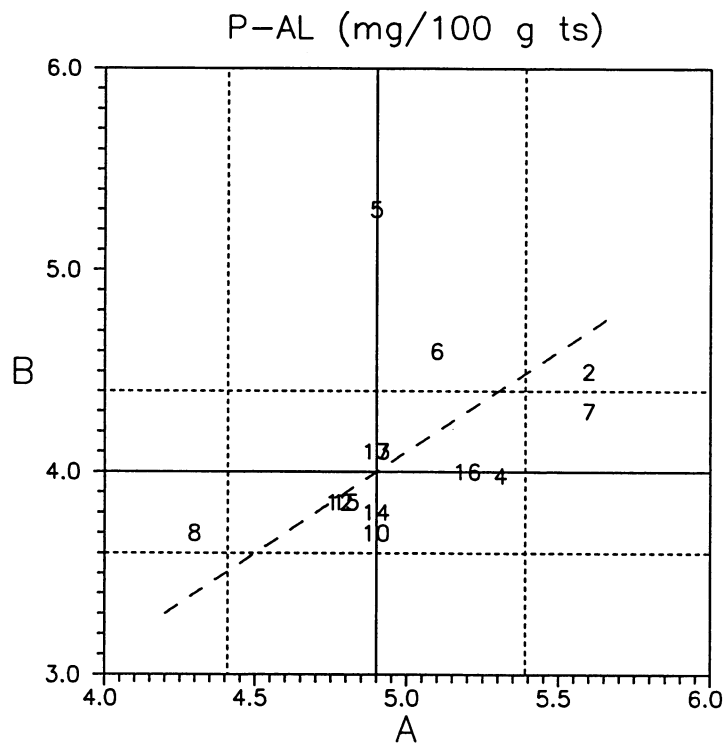
Figur 1. Volumvekt for jordprøvene A, B, C og D (kg/dm³). Laboratoriene er vist med nummer. Median, +/- 10% avvik og 1:1-linjene er trukket opp.

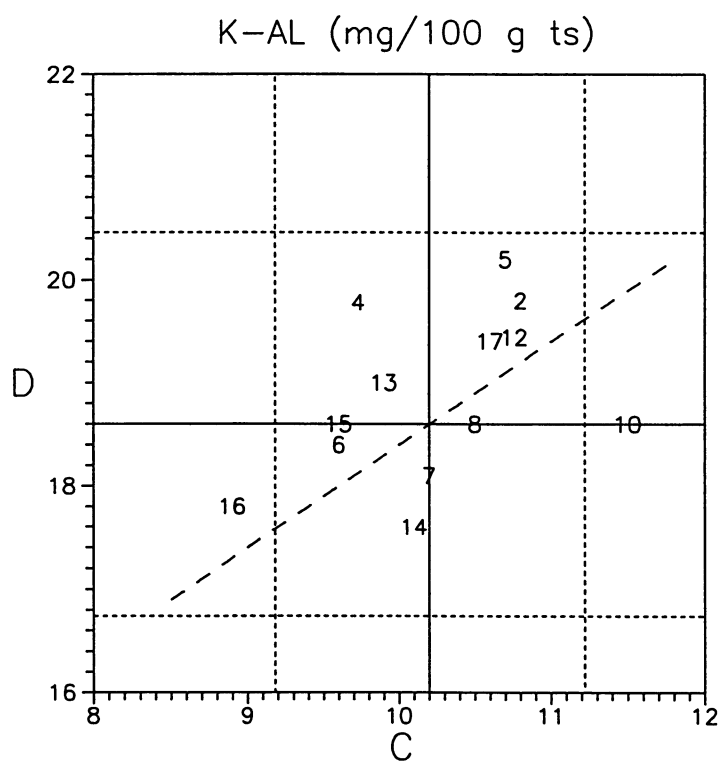
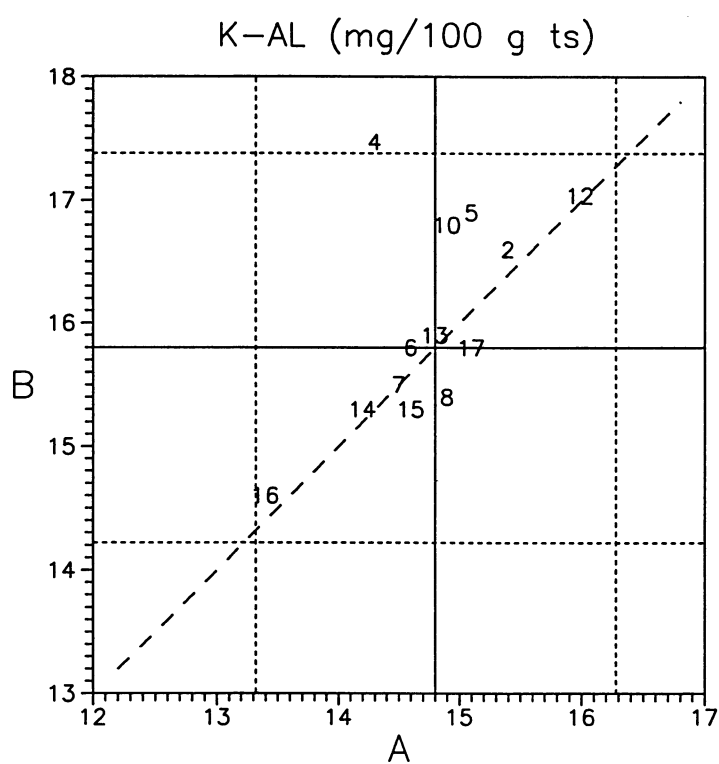
Figur 2. Glødetap for jordprøvene A, B, C og D (%). Laboratoriene er vist med nummer. Median, +/- 10% avvik og 1:1-linjene er trukket opp.

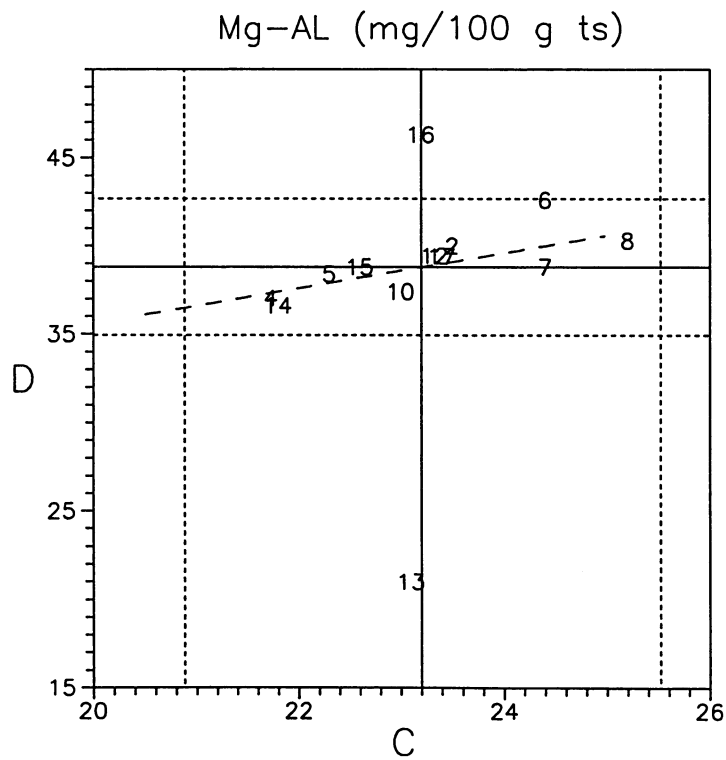
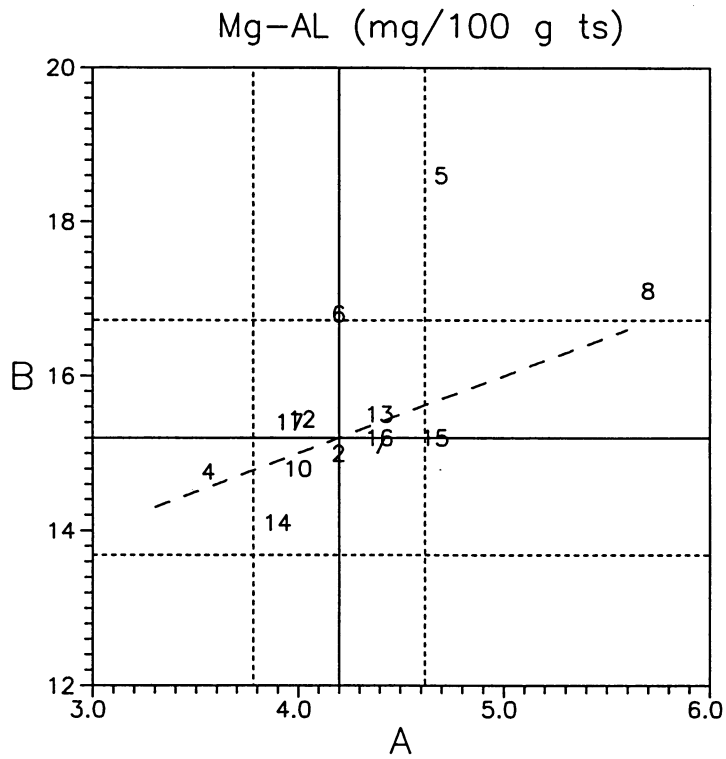
Figur 3. pH for jordprøvene A, B, C og D. Laboratoriene er vist med nummer. Median, +/- 0.1 enhet avvik og 1:1-linjene er trukket opp.

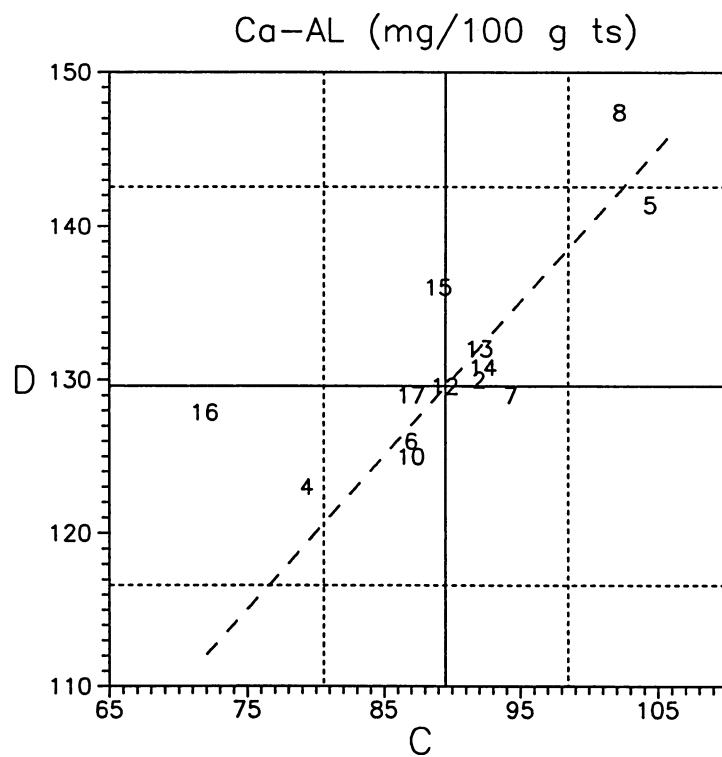
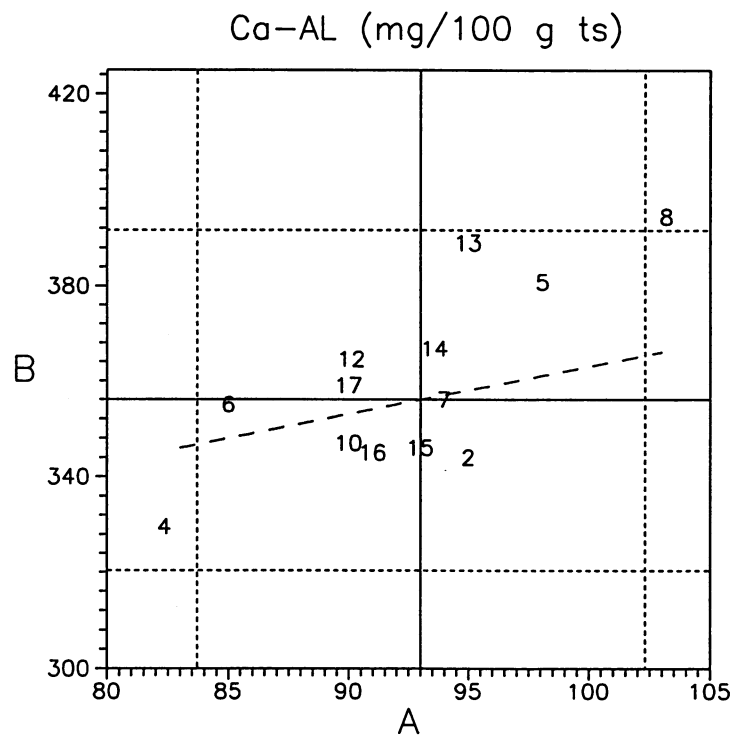
Figur 4. P-AL for jordprøvene A, B, C og D (mg/100g). Laboratoriene er vist med nummer. Median, +/- 10% avvik og 1:1-linjene er trukket opp.

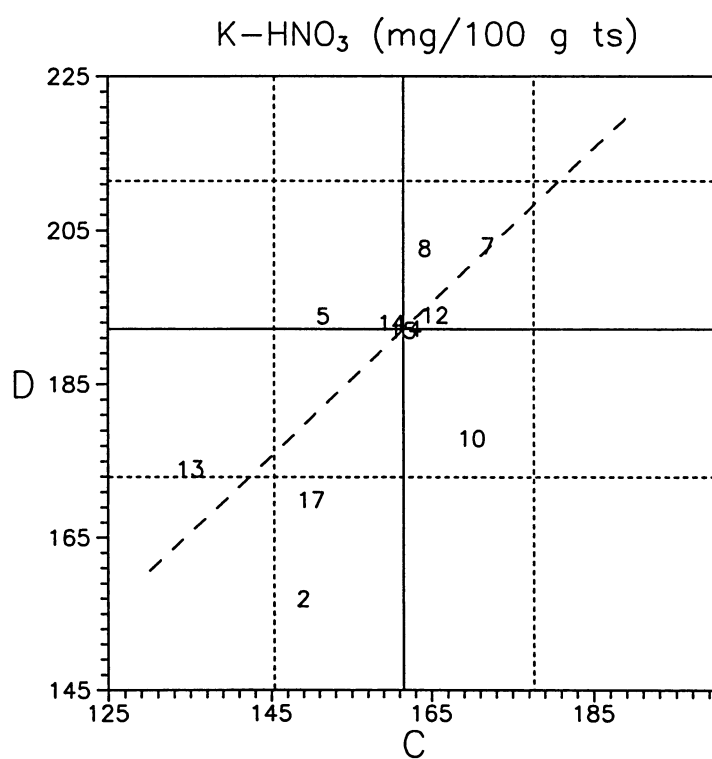
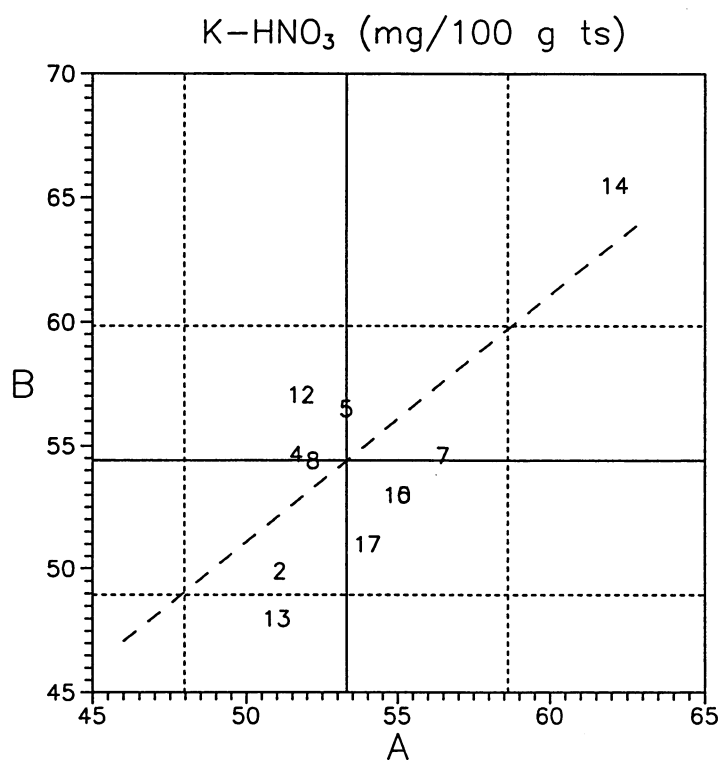
Figur 5. K-AL for jordprøvene A, B, C og D (mg/100g). Laboratoriene er vist med nummer. Median, +/- 10% avvik og 1:1-linjene er trukket opp.

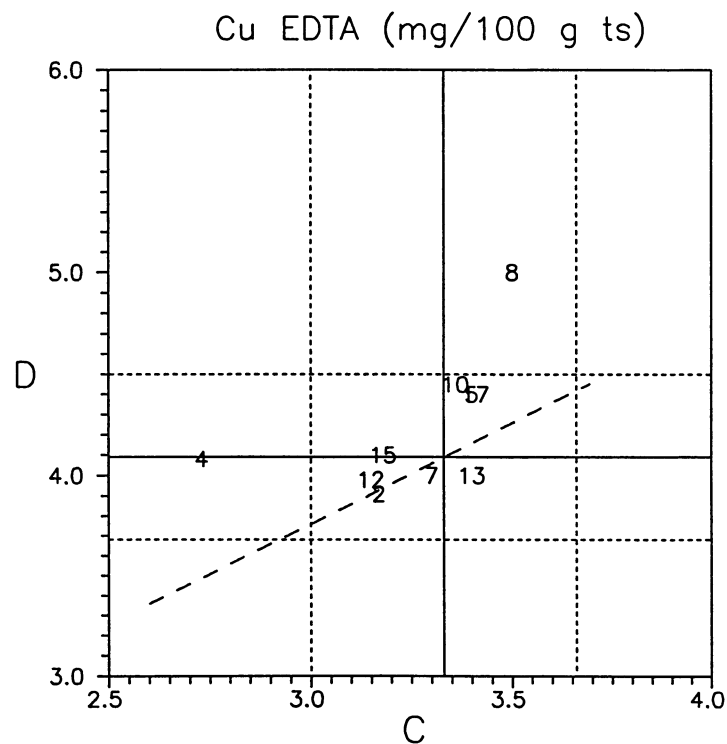
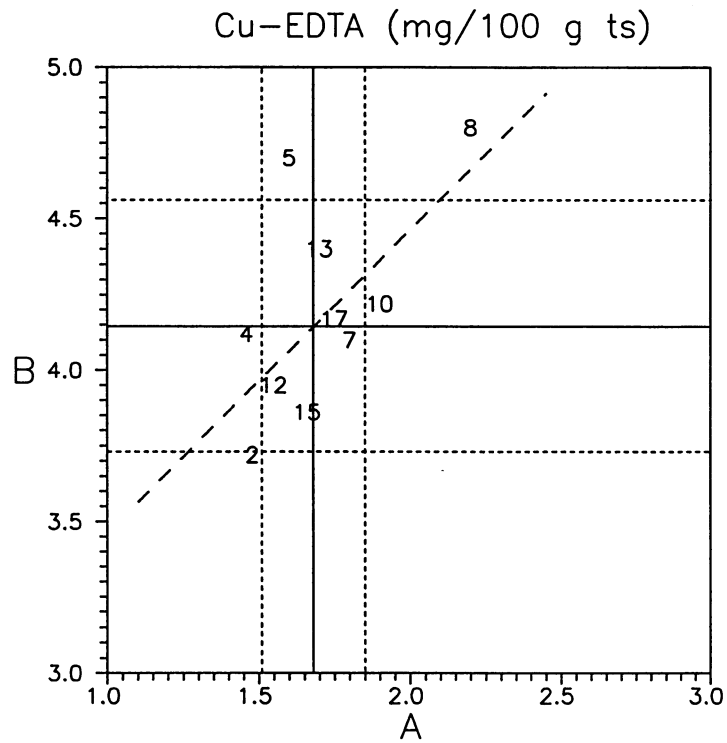
Figur 6. Mg-AL for jordprøvene A, B, C og D (mg/100g). Laboratoriene er vist med nummer. Median, +/- 10% avvik og 1:1-linjene er trukket opp.

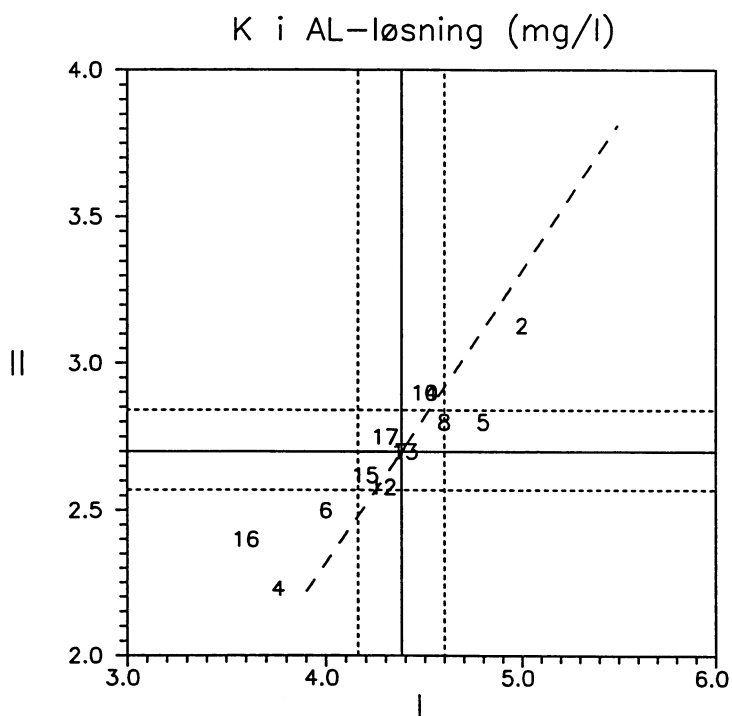
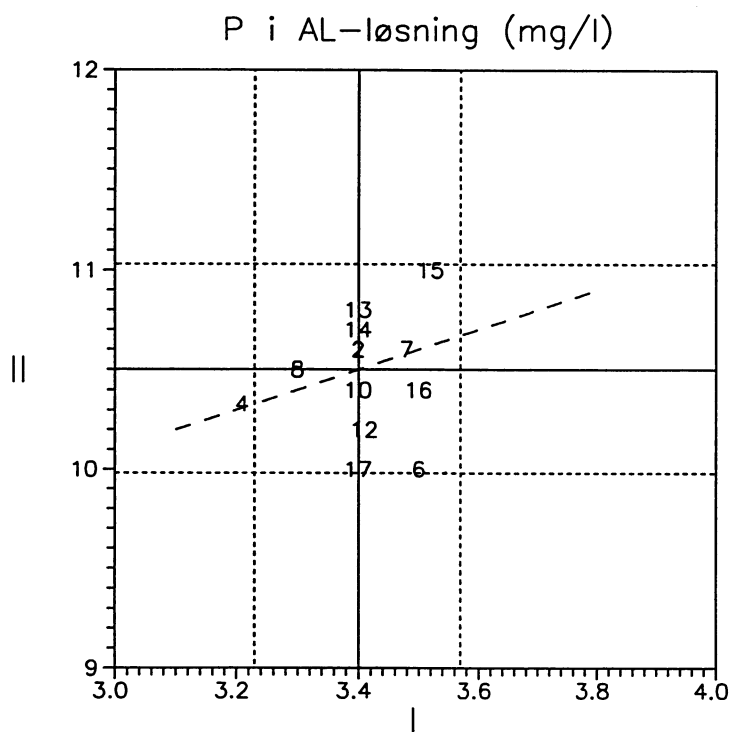
Figur 7. Ca-AL for jordprøvene A, B, C og D (mg/100g). Laboratoriene er vist med nummer. Median, +/- 10% avvik og 1:1-linjene er trukket opp.

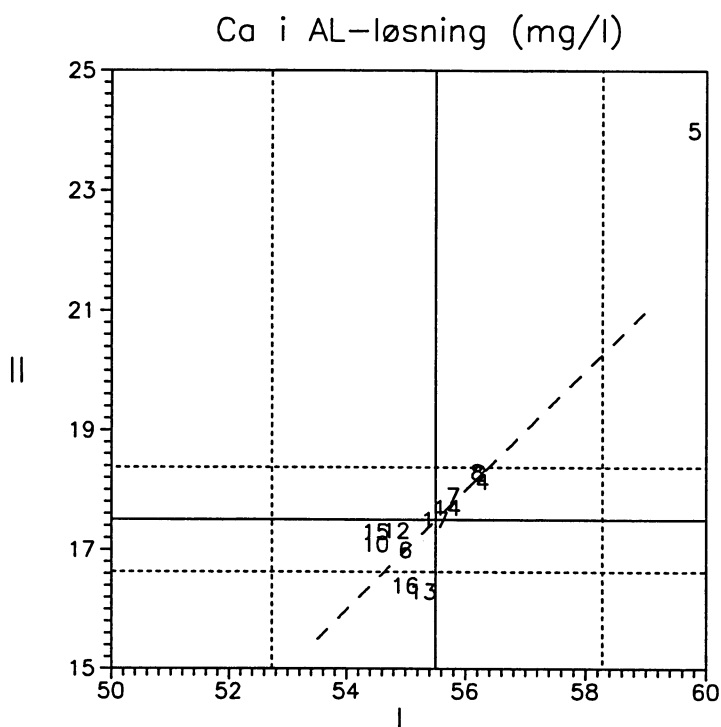
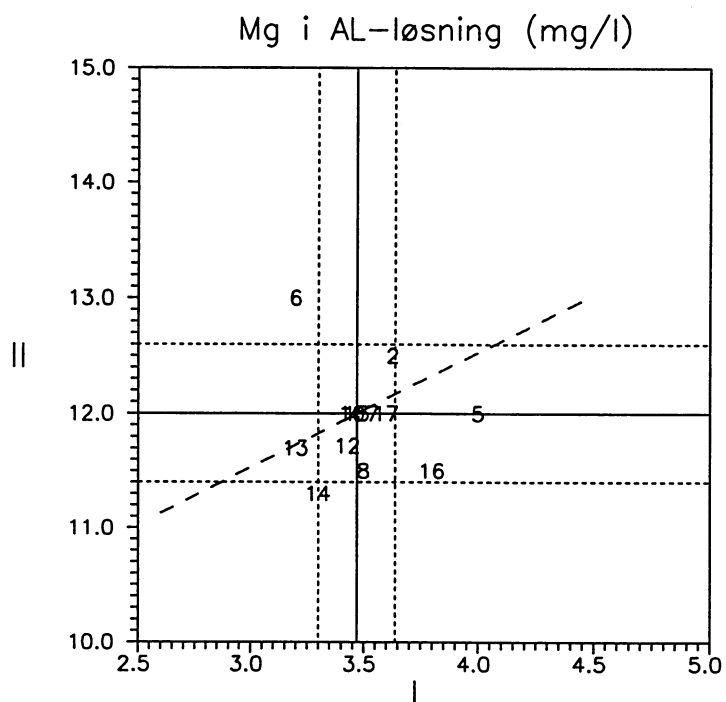
Figur 8. K-HNO₃ for jordprøvene A, B, C og D (mg/100g). Laboratoriene er vist med nummer. Median, +/- 10% avvik og 1:1-linjene er trukket opp.

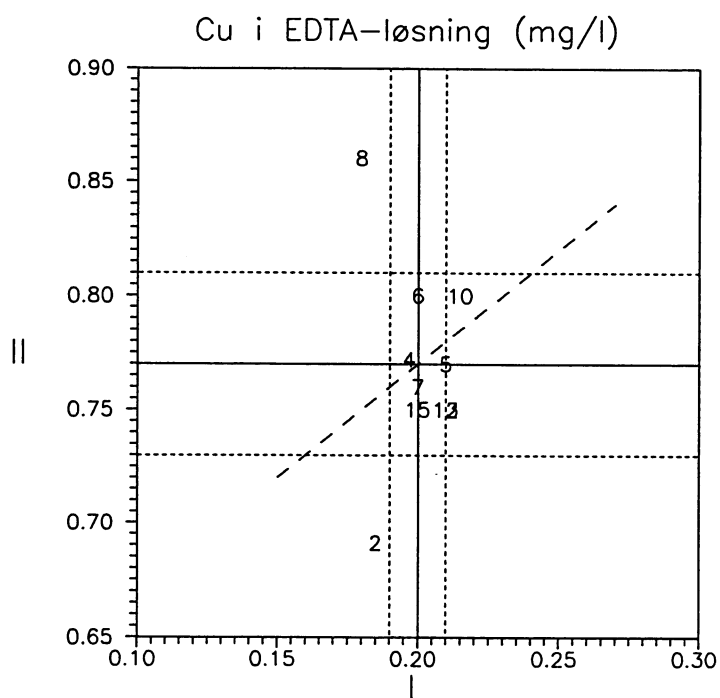
Figur 9. Cu-EDTA for jordprøvene A, B, C og D (mg/kg). Laboratoriene er vist med nummer. Median, +/- 10% avvik og 1:1-linjene er trukket opp.

Figur 10. P og K i AL-løsning (mg/l). Laboratoriene er vist med nummer. Median, +/- 5% avvik og 1:1-linjene er trukket opp.

Figur 11. Mg og Ca i AL-løsning (mg/l). Laboratoriene er vist med nummer. Median, +/- 5% avvik og 1:1-linjene er trukket opp.

Figur 12. Cu i EDTA-løsning (mg/l). Laboratoriene er vist med nummer. Median, +/- 5% avvik og 1:1-linjene er trukket opp.

Tabell 5. Laboratoriernes analysering i forhold til akseptable verdier på jord. *, - og + angir resultater henholdsvis innenfor, under og over angitte grenser.

Lab.nr.	Volumvekt				Glødetap				pH				P-AL				K-AL				Mg-AL				Ca-AL				K-HNO ₃				Cu-EDTA				% under akseptabel grense	% over akseptabel grense	Sum % utenfor aksept. gr.
	A	B	C	D	A	B	C	D	A	B	C	D	A	B	C	D	A	B	C	D	A	B	C	D	A	B	C	D	A	B	C	D	A	B	C	D			
2	*	*	*	+	* - *	*	*	*	*	*	*	*	+	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	5,6	5,6	11,2
4	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	16,7	2,8	19,5
5	*	*	*	*	-----	*	*	*	*	*	*	*	*	+	+	+	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	0	21,9	21,9				
6	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	-----	-----	-----	-----	*	+	*	*	3,6	3,6	7,2				
7	*	+	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	+	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	0	5,6	5,6				
8	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	+	*	+	5,6	22,2	27,8				
10	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	0	2,8	2,8				
12	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	0	2,8	2,8				
13	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	8,3	0	8,3				
14	*	*	*	*	-	-	-	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	+	+	*	*	6,3	6,3	12,6				
15	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	0	2,8	2,8				
16	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	-----	-----	-----	-----	*	*	*	*	21,4	3,6	25				
17	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	2,8	0	2,8				
% under aksept. gr.	0				8,3				9,6				5,8				1,9				3,8				5,8				9,1				2,5						
% over aksept. gr.	3,8				0				1,9				13,5				3,8				9,6				7,7				4,5				10						
Sum % utenfor aksept. gr.	3,8				8,3				11,5				19,3				5,7				13,4				13,5				13,6				12,5						

Tabell 6. Laboratoriernes analysering i forhold til akseptable verdier på AL-løsning og EDTA-løsning. *, - og + angir resultater henholdsvis innenfor, under og over angitte grenser.

Lab.nr.	P		K		Mg		Ca		Cu		% under aksept. grense	% over aksept. grense	Sum % utenfor aksept. gr.
	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II			
2	*	*	+	+	*	*	*	*	-	-	20	20	40
4	*	*	-	-	*	*	*	*	*	*	20	0	20
5	*	*	+	*	+	*	+	+	*	*	0	40	40
6	*	*	-	-	-	+	*	*	*	*	30	10	40
7	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	0	0	0
8	*	*	*	*	*	*	*	*	-	+	10	10	20
10	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	0	0	0
12	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	0	0	0
13	*	*	*	*	-	*	*	-	*	*	20	0	20
14	*	*	*	*	*	*	*	*	-----	-----	12,5	0	12,5
15	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	0	0	0
16	*	*	-	-	+	*	*	-	-----	-----	37,5	12,5	50
17	*	*	*	*	*	*	*	*	+	+	0	20	20
% under aksept. gr.	0		23,1		11,5		7,7		13,6				
% over aksept. gr.	0		11,5		11,5		7,7		13,6				
Sum % utenfor aksept. gr.	0		34,6		23		15,4		27,2				

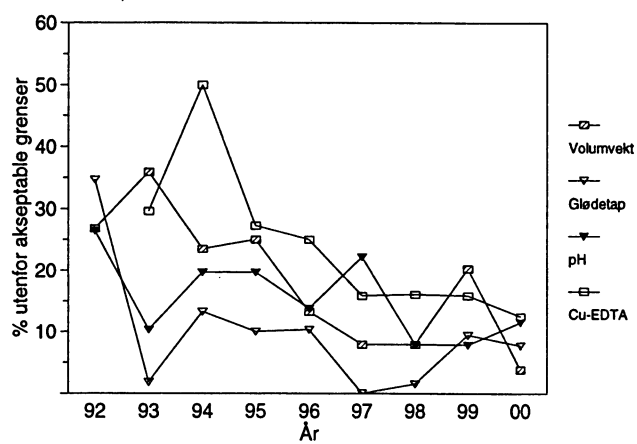
4. KOMMENTARER TIL RESULTATENE

En vurdering av om ringtestresultatene er akseptable eller ikke må blant annet sees i sammenheng med bruksområde for dataene. Man kan akseptere større avvik fra "sann verdi" dersom dataene skal anvendes til gjødslingsveiledning enn om dataene skal anvendes til f.eks. forskning og miljøovervåking. De fleste laboratorier som analyserer jord utfører i dag også analyser til mange andre formål enn gjødslingsplanlegging. Ofte utføres vann og planteanalyser ved de samme laboratoriene. Kravet til kvalitet må derfor generelt settes meget høyt.

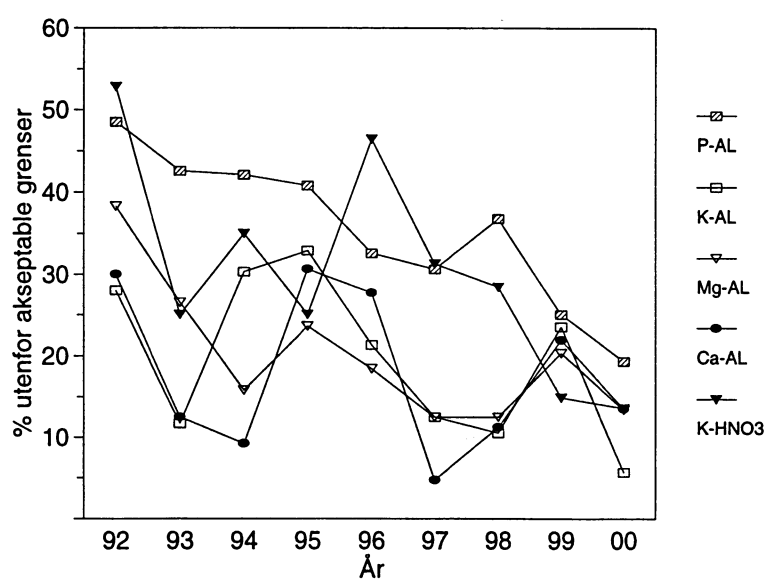
Resultatene på jordprøvene er vurdert ut fra medianverdi og akseptable grenser er angitt ut fra den. Det antas at medianverdi vil være meget nær "sann verdi" for metoden. En vurdering ut fra valgte akseptable grenser viser relativt stor variasjon både innen laboratorier og mellom laboratorier. Det er imidlertid få ekstremavvik på jordanalysene og det er i hovedsak systematiske feil som gir ulike analysresultater laboratoriene imellom.

Resultatene i ringtesten viser at totalt 11.3% av alle resultatene fra jordprøvene ligger utenfor angitte akseptable grenser. Dette er det beste resultat samlet sett siden man startet med ringtestene i 1992, og vesentlig bedre enn fjorårets test. Sammenlignet med gjennomsnittet av tidligere års tester gir årets test vesentlig bedre målinger for volumvekt, P-AL, K-AL og Cu-EDTA. Sammenlignet med testen i 1999 er det også vesentlig bedre målinger for Mg-AL og Ca-AL, mens de andre målingene ligger på omtrent samme nivå eller litt dårligere (pH). Figurene 13, 14 og 15 gir en oversikt over hvor stor andel av målingene for de enkelte elementene i jordprøvene som faller utenfor akseptable grenser i perioden 1992 til 2000. Resultatene sett under ett viser en forbedring gjennom perioden og det er ikke lenger så store forskjeller mellom elementene som tidligere. Med de relativt strenge avviksgrensene som anvendes ligger resultatene på et nivå som man må akseptere på denne type analyser.

Enkelte laboratorier har imidlertid fortsatt så store avvik fra medianverdien for enkelte elementer at resultatene vil gi grunnlag for avvikende kalkings- og gjødslingsanbefalinger. Volumvekt er en meget viktig parameter i denne sammenheng først og fremst for at man i Norge korrigerer analysetall for jord når volumvekt ved naturlig lagring er mindre enn 1 kg/dm^3 . Resultatene angis da som mengde næringsstoff pr. volumenhet jord i stedet for pr. vektenhet jord. Avvikende målinger for volumvekt på jord med høyt innhold av organisk materiale vil derfor gi et feil grunnlag for gjødslingsplanleggingen selv om de kjemiske analysene ligger innenfor akseptable avviksgrenser. Årets test viser at volumvektmålingen nå

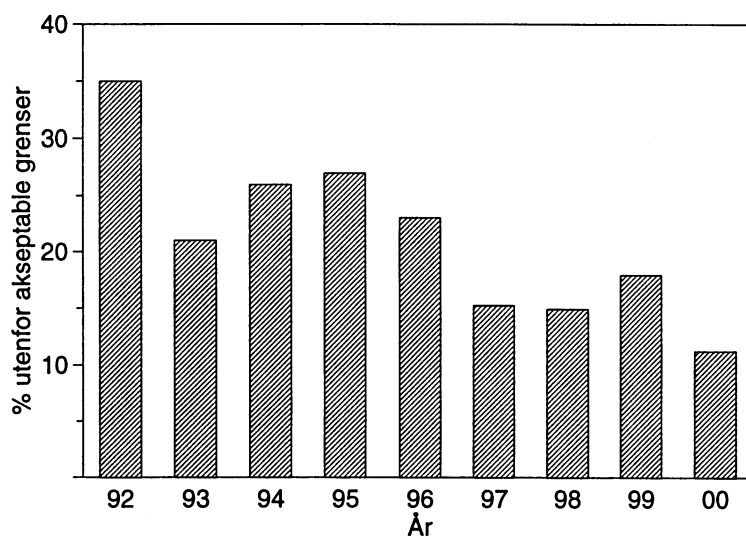

Figur 13. % utenfor akseptable grenser for volumvekt, glødetap, pH og Cu-EDTA.

Figur 14. % utenfor akseptable grenser for P-AL, K-AL, Mg-AL, Ca-AL og K-HNO3.

Alle jordanalyseresultater

Figur 15. Utviklingen i andel utenfor akseptable grenser for alle jordanalyseresultater samlet for hvert år.

er så samkjørte at det sannsynligvis vil gi små utslag i korrigeringen av analysetallene mellom laboratoriene selv på organisk jord.

I praktisk bruk vil man akseptere større avvik når analysetallene er høye enn når de er lave. Dette skyldes først og fremst viktigheten av å gi nok næring til plantene når jorda selv har små reserver, og at enkelte elementer som for eksempel fosfor er sterkere bundet og mindre tilgjengelig for plantene ved lave analysetall. Som eksempel vises hvordan normgjødslingen justeres på mineraljord i Norge ved bruk av P-AL tall da små forskjeller i P-AL tall kan gi store utslag i gjødslingsmengde:

P-AL (mg/100 g)	0-1	2	3	4	5-9	10-12	13-15	>15
Justering (%)	+100	+75	+50	+25	0	-25	-50	-75

For prøve A vil resultatene fra laboratorium nr. 8 (P-AL 4.3) gi anbefaling om 25% mer P-gjødsling enn laboratorium nr. 2 (P-AL 5.6) selv om forskjellen i P-AL tall er relativt liten. For prøve C vil imidlertid resultatet fra laboratorium nr.4 (P-AL 4.6) gi samme gjødslingsanbefaling som resultatet fra laboratorium nr.5 (P-AL 7.3) selv om forskjellen er større i P-AL tall enn i forrige eksempel. Dette viser hvor vanskelig det kan være å sette grenser for hva som kan vurderes som akseptable avvik for analysetall som skal brukes i gjødslingsplanlegging.

Laboratoriene måler bedre på de utsendte AL- og EDTA-løsningene enn på ekstrakter de selv lager. Dette viser at en vesentlig del av avvikene mellom laboratoriene skyldes forskjeller i ekstraksjon av jordprøvene. For noen laboratorier er det klar sammenheng mellom avvik i målingene på løsninger og på jordprøvene. Dette tyder på feil i standardene som brukes til kalibrering av instrumentene.

Laboratoriene ble bedt om å rapportere avvik i sine analyseprosedyrer i forhold til manualen "Metoder for jordanalyser". Noen laboratorier rapporterte om avvik i sine prosedyrer uten at det vises avvik i analysetall sammenlignet med de som anvender metodene slik de er beskrevet i manualen. Det anbefales imidlertid laboratoriene å anvende prosedyrene slik de er beskrevet i manualen.

Resultatene tyder på at noen laboratorier må kontrollere sine beregningsrutiner bedre. Spesielt

synes det som angivelse av konsentrasjoner på de utsendte løsningene kan skyldes feile beregninger. I denne testen gjelder dette spesielt laboratorium nr.17 med hensyn til måling av Cu.

Flere undersøkelser har vist at bruk av ICP gir noe høyere analyseverdier av P-AL enn bruk av spektroskopi. Dette er spesielt markert der innholdet av organisk materiale er høyt. I årets test opplyser 5 laboratorier at de måler P ved bruk av ICP. Av 20 målinger ligger 12 høyere enn medianverdiene og 3 av disse utenfor 10%-grensen. På den annen side rapporteres også 2 ICP-målinger med verdier som ligger lavere enn aksepterte grenser. Laboratoriene må være klar over dette avviket og at ved bruk av ICP inkluderes P i målingene som også er i andre former enn orto-fosfat. Undersøkelser har vist at ICP-målinger av P i jordekstrakter kan ligge av størrelsesorden 10-20% høyere enn P målt med spektroskopi pga. måling av organiske P-forbindelser i tillegg til de uorganiske som kan være tilgjengelig for plantene. Det beste ville være om alle laboratoriene målte P spektrofotometrisk. I vurderingen av P-AL burde ICP-målingene vært skilt ut fra det resterende tallmaterialet. I figur 4 er imidlertid alle data slått sammen.

Veiledningstjenesten i landbruket har etter hvert blitt oppmerksom på de forskjellene ulike målemetoder kan gi for P-AL. Analysemetoden er viktig når utviklingen i næringsstatus for P på en gård skal vurderes ut fra gjenn tatt prøvetaking med flere års mellomrom. Laboratoriene må derfor oppgi til brukerne på hvilken måte P er målt.

9 laboratorier har oppgitt jordartsnavn på jordprøvene. Det er en stor fordel om alle laboratoriene skaffer seg kompetanse på jordartsbestemmelse ikke minst på grunn av korrekt omregning av volumvekt fra laboratoriemåling til volumvekt ved naturlig lagring. Med trening kan jordart bestemmes meget bra visuelt ut fra en bestemmelsesnøkkel ved å kjenne på jorda. På jord A og B var det avvik i bedømmelsene som vil kunne gi feil i volumvektberegningene og i gjødslingsplanleggingen. Begge jordartene som er sandig lettleire har de fleste vurdert til siltig sand (fin eller middels). Prøve A ligger på grensen til sand og er derfor vanskelig å bestemme visuelt, mens prøve B har et så høyt leirinnhold at den burde kunne vurderes bra visuelt. Totalt sett er ca. 50% av jordartsbestemmelsene korrekte.

Det er viktig at laboratorier som har fått avvikende resultater nøye gjennomgår sine rutiner og aktivt prøver å finne årsakene til dette. Det er viktig å følge de analyseforskrifter som er utarbeid. Det anbefales også at det brukes kontrolljord ved laboratoriene og at prøver fra

denne inngår i de ulike analyseseriene.

5. SAMMENDRAG

En ringtest for jord ble gjennomført vinteren 2000 med deltakelse av 13 laboratorier i Norge og Sverige. 4 jordprøver ble analysert for volumvekt, glødetap, pH, P-AL, K-AL, Mg-AL, Ca-AL, K-HNO₃ og Cu-EDTA. I tillegg ble det analysert 2 AL-løsninger med tilsatte mengder P, K, Mg og Ca og 2 EDTA-løsninger med tilsatte mengder Cu.

Resultatene ble vurdert i forhold til akseptable avvik fra medianverdi på jordprøvene og AL-løsningene. Totalt 11.3% av alle resultatene på jordprøvene ligger utenfor angitte akseptable grenser. Dette er totalt sett det beste resultat siden man startet med ringtester i 1992.

Sammenlignet med gjennomsnittet av tidligere års tester gir årets test vesentlig bedre målinger for volumvekt, P-AL, K-AL og Cu-EDTA. Sammenlignet med testen i 1999 er det også vesentlig bedre målinger for Mg-AL og Ca-AL, mens de andre målingene ligger på omtrent samme nivå eller litt dårligere (pH). Totalt sett har 12 laboratorier mindre enn 25% av sine jordanalyseresultater utenfor akseptable grenser. Avvik laboratoriene i mellom skyldes i hovedsak systematiske feil, men tilfeldige feil forekommer også.

Noen få laboratorier har så store avvik fra medianverdien for enkelte elementer at resultatene vil gi grunnlag for avvikende kalkings- og gjødslingsanbefalinger.